

BISERICA SF. NICOLAE DE LA
VALEA DANULUI (JUDEȚUL ARGEȘ).
MĂRTURII DOCUMENTARE

IOANA CRISTACHE PANAIT*

Catagrafia Eparhiei Argeșului, din 1824, înscrisă la Valea Danului biserica de zid Sf. Nicolae, de pe moșia Episcopiei Argeșului, ctitorită, nu de mult, de Episcopul Iosif și de Meletie iconomul. Dar, fapt de excepție, o menționa și pe cea anterioară, din lemn, de care și-a legat numele Arsenie egumenul mănăstirii Argeș¹. Ideea informației, în sine, a provenit, desigur, de la parohie, când, posibil, preotul Vlășie, menționat la 1808, mai păstora încă, vreme în care diaconul Șerban era scutit de dări: „pentru că învață copiii”², dovedesc nu numai prețuirea fostului lăcaș de rugă, dar cu prisosință simțul istoric, dorința de neuitare. Dănuirea bisericii de lemn din al XVIII-lea veac³ a fost reluată și în actul de naștere al celei de zid, târnosită, după slova acestuia, de însuși ctitorul principal, episcopul Iosif, în anul de la zidirea lumii 7319, iar de la Hs. 1811 luna lui oct. 1⁴. Inscripția explică amplasamentul noii zidiri, astfel: „și pentru că mai înainte au fost altă biserică prea mică și de lemn, unde locul n-au lăsat a se face aceasta de zid”. În afirmația, fără echivoc, a pisaniei, surprind spusele contrarii privind acest fapt. Într-un proces verbal, din 5 mai 1968, al Parohiei Valea Danului, transmis Direcției Monumentelor Istorice, se menționa că biserica de zid a fost construită: „pe locul unei alte biserici de lemn”⁵. Victor Brătulescu preluase știrea că biserica de lemn a fost demolată pentru a face loc celei de zid (Fig. 1)⁶.

Grija față de lăcașul în lemn a ierarhilor de la Episcopia Argeșului a fost permanentă. În 1796, Mincu zugrav, ucenicul dascălului Ioan, îi execută o tâmplă, al cărei registru de prooroci, după o scurtă folosință în noul lăcaș de zid, este adus la București, în Muzeul Mănăstirii Căldărușani⁷. A rămas la Valea Danului steagul

* Institutul de Istoria Artei, București.

¹ Ion Ionașcu, *Catagrafia Eparhiei Argeș la 1824*, București, 1942, p. 2.

² Șt. Berechet, *Catagrafia Episcopiei Argeșului în 1808*, în *Biserica Ortodoxă Română*, an 40, nr. 9, 1922, p. 683-684.

³ Egumenul Arsenie este atestat documentar în 1778-1779, cf. Constantin Bălan, *Inscricții medievale și din epoca modernă a României. Județul istoric Argeș (sec. XIV-1848)*, București, 1994, p. 468.

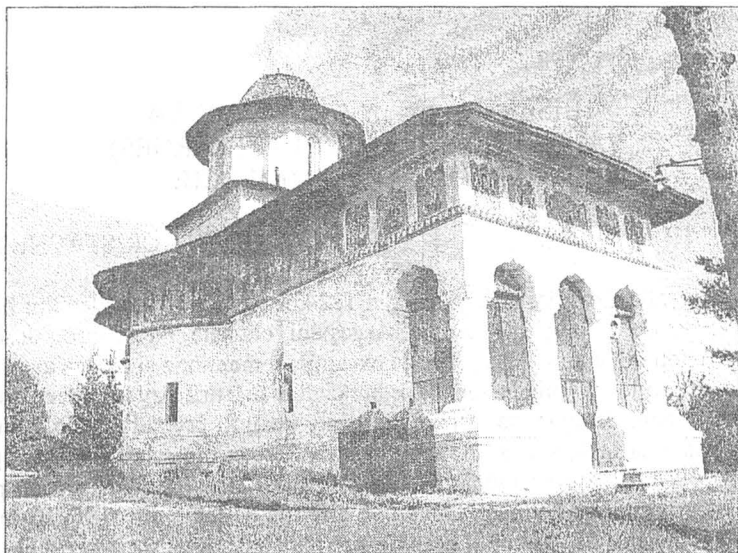
⁴ *Ibidem*, p. 467-468 (nr. 736).

⁵ Arhiva Direcției Monumentelor Istorice, Valea Danului, dos. 9692.

⁶ Victor Brătulescu, *Zugravii Ioan și Mincu de la Râmnic și Argeș*, în *Mitropolia Olteniei*, XV, 11-12, 1967, p. 866-867.

⁷ *Ibidem*.

bisericesc pe pânză ce: „s-au făcut cu cheltuiala sfinției sale părintelui arhimandrit chir Silvestru și l-au dăruit la sfânta biserică Valea Danului și s-au zugrăvit de Mincul⁸, ucenicul dascălului Ioan⁹. Anul 1797, înscris și pe o broască de metal ce a supraviețuit uneia din ușile fostei biserici¹⁰, poate marca momentul săvârșirii unor lucrări de renovare a acesteia.

Fig. 1. Biserica din Valea Danului.

În urma lucrărilor de refacere aduse mănăstirii de la Curtea de Argeș, sub conducerea arhitectului francez Lecomte de Nouy, a ajuns la Valea Danului, fiind așezată la locul destinat, în biserica Sf. Nicolae, tâmpla de veac XVII, a mănăstirii. Despre aceasta, bizantinologul Petre Năsturel, care o cercetase în 9-10 august 1961, relatează: „ca un argument în plus vin pajurile împărătești și coroanele ce o împodobesc și sunt, fără doar și poate, cantacuzinești. Ori se știe că Șerban Vodă Cantacuzino a restaurat ctitoria lui Neagoe Basarab și a pus o pisanie a sa pe fațade. Tâmpla ar trebui înapoiată la Argeș¹¹. În 1965, Direcția Monumentelor Istorice aprobă electricizarea bisericii din Valea Danului pentru o mai bună punere în valoare a tâmplei¹², operă de artă ce a mai stăruit aici încă un deceniu. Restaurată și conservată, în anii ce au urmat, aceasta a revenit la mănăstirea de la Curtea de Argeș, în colecțiile patrimoniale ale acesteia (Fig. 2).

⁸ Mincu a fost zugravul preferat de Episcopul Iosif, acesta împodobindu-i și ctitoria în lemn de la Galeșu (comuna Brăduleț) și de la care au provenit, în cea ulterioară de zid, icoane dateate 1797, cf. Constantin Bălan, *op.cit.*, p. 233.

⁹ *Ibidem*, p. 470 (nr. 741).

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ Arhiva D.M.I. dos. 9692 (sub dată).

¹² *Ibidem*.

Fig. 2. Fragment din iconostasul de la biserica din Valea Danului.

În vremea în care ansamblul religios de la Valea Danului primea investitura de monument istoric (prin H.C.M. 1160 din 1955 nr. 1999), starea acestuia era precară. Lupta parohiei și a obștii pentru salvarea de la ruină a fost grea și de durată. Proiectul de restaurare (nr. 2143) își avea deja avizul în 29 iulie 1958¹³. Cu fonduri de la Direcția Monumentelor Istorice (intervenții urgente), s-a putut repara abia învelitoarea bisericii, fără a i se putea executa vreo lucrare de consolidare. În anii '60 au fost restaurate clopotnița și zidul de incintă, biserica ajungând în stare jalnică, în impas de prăbușire, situație semnalată la D.M.I. (în 11 iulie 1969, nr. 5924). În 26 martie 1970, au început lucrările de restaurare a bisericii, ele fiind executate în regie proprie, sub supravegherea și asistența tehnică a D.M.I.¹⁴ Pentru 1971, D.M.I. a mai alocat suma de 50.000 lei. Fondurilor asigurate de instituții de stat, cu profil, pentru restaurarea bisericii Sf. Nicolae, li s-a alăturat obolul enoriașilor, în sumă de 350.000 (320 familii)¹⁵. Anul 1970 marca începutul lucrărilor de restaurare a acesteia dar și răstimpul a trei decenii, de amânări, după cum se și menționa într-un memoriu din 25 februarie acel an. Ne întoarcem acum gândul la ridicarea bisericii, pentru a-i pomeni, așa cum au lăsat însuși, pe meșterii zidari ostenitori. Pe o cărămidă¹⁶, fixată în peretele altarului, în exterior, în partea superioară a proscomidiei¹⁷, sunt consemnați: „Zidari: Dragomir, Stancu, Matei și Mihai“, data propusă fiind 1811, a sfințirii bisericii¹⁸. Alăturăm acestui document intrat în circuitul științific, un altul, de același gen, tot o cărămidă, adusă de pe șantierul de la Valea Danului și ajunsă la gunoi, după desființarea D.M.I. la 1 decembrie 1977, în perioada grăbită de lichidare a acesteia. Provenea din atelierul vreunui din cei ce inspectase șantierul respectiv, dar al cărui nume nu l-am aflat, în pofida investigării voluminosului material de arhivă referitor la acesta (Fig. 3). Presupunem că piesa se leagă de următoarea situație: prin adresa nr. 35/3 mai 1971, D.M.I. era înștiințată de

¹³ *Ibidem*, dos. 9691.

¹⁴ *Ibidem*. Valea Danului, vol. II, 1970-1974.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ Dimensiuni: 60 cm/25 cm. cf. Const. Bălan, *op.cit.*, p. 469.

¹⁷ Nu am aflat, deci nu putem ști dacă această cărămidă a fost aflată în zidăria altarului.

¹⁸ Const. Bălan, *op.cit.*, p. 469 (nr. 738).

faptul că dându-se jos acoperișul de șită dintre turlă și baza ei prismatică, au ieșit la iveală crăpături de diferite forme și mărimi (între 5 cm și 25 cm), solicitând prezența unui specialist. Este posibil, astfel, ca piesa istorică să fi ajuns la D.M.I. după controlul la fața locului (din 14 mai 1971)¹⁹. Cărămida²⁰, mai mică decât cea din peretele altarului, are pe una din fețe, la un capăt, o încercare de inscripție, slab incizată, o linie dublă, numele Stoian și alte câteva semne indescifrabile. Pe restul suprafeței se află însemnarea, cu litere în puternic relief: „Radu meșteru, Stoian²¹ meșteru, 1809“ (anul cu cifre chirilice). Importantă este datarea certă, ce duce, cu cel puțin doi ani înapoi, începutul construirii bisericii de la Valea Danului²². Monumentul, cu atâtea valori istorice și artistice, păstrează memoria celui mai mare grup de zidari, știuți până acum în județul Argeș²³.

Duhul creștinesc a învăluit mereu Valea Danului, în spiritul acestuia păstrându-se amintirea înaintașilor. Este duhul ce se desprinde și din cele trei porunci săpate în piatră, ce se referă la cinstirea bisericii și a incintei sale, dar și la zona sa de protecție²⁴.

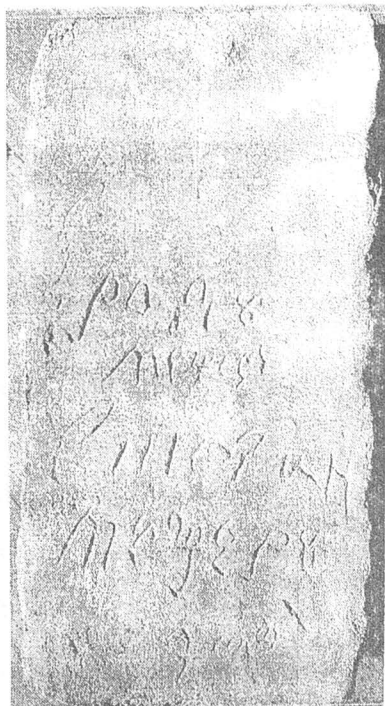

Fig. 3. Cărămidă de la biserica din Valea Danului, 1809.

THE CHURCH SAINT NICHOLAS FROM DANULUI VALEY (ARGEȘ COUNTY). DOCUMENTARY TESTMONIES

Abstract

In the act of birth of the church of stone from Danului Valey, the main founder himself, the bishop Joseph mentioned also the church of wood dating from the 17th century.

The monument having many historical and artistic valves keeps alive the memory of the biggest group of brick layers known until now in Argeș County.

¹⁹ Arhiva D.M.I. Valea Danului, dos. 9692).

²⁰ Dimensiuni: 22 cm/11 cm/4 cm (grosimea).

²¹ Este posibil ca acest nume să fi fost citit „Stancu“, de pe cărămida altarului.

²² Faptul că în 1810 ctitorul Meletic iconomul îi dăruiește chivotul din altar (cf. Const. Bălan, *op.cit.*, p. 469) aduce dovada că lăcașul era atunci gata împodobit.

²³ Sunt semnalati: „Toma zidar, Achim ot Sebișu“, pe peretele proscomidiei bisericii Intrarea în biserică, de la Brad-Botușari, refăcută, conform pisaniei, în 1819 sept. 30, de Episcopul Iosif cf. Const. Bălan, *op.cit.*, p. 243-244.

²⁴ *Ibidem*, p. 468-469.